Ristiriidattomuuden Herra: Argumentti Jumalan olemassaolosta logiikan avulla

Englanninkielinen alkuperäisdokumentti: The Lord of Non-contradiction

James N. Anderson ja Greg Welty

Mitä yhteyttä on logiikan laeilla ja Jumalan olemassaololla? Yksinkertaisimman vastauksen mukaan niiden välillä on tiedonhankintaan liittyvä yhteys: Jumalan (tai tarkemmin sanottuna rationaalisen uskon Jumalan olemassaoloon) olemassaolo riippuu logiikan laeista. Ensinnäkin mikä tahansa Jumalan olemassaoloa puoltava argumentti on oltava logiikan lakien mukainen: esimerkiksi ristiriidan laki, deduktiivisen päättelyn säännöt ja niin edelleen. Monet pitävät myös Jumalan käsitettä itsessään sellaisena, joka on edellytys rationaaliselle uskolle Jumalan olemassaoloon (tämä on sisäänrakennettu jopa niin kutsutussa reformoidussa epistemologiassa, joka sanoo, että rationaalinen usko Jumalaan ei tarvitse argumentteja).

Tässä artikkelissa emme aio tutkia tai kyseenalaistaa näitä tiedonhankintaan liittyviä yhteyksiä. Sen sijaan aiomme väittää, että logiikan laeilla on syvällinen metafyysinen yhteys Jumalan olemassaoloon, ja että riippuvuus on päinvastainen: logiikan lait johtuvat Jumalan olemassaolosta. Toisin sanoen väitämme, että on olemassa logiikan lakeja koska Jumala on olemassa; itse asiassa on olemassa logiikan lakeja vain siksi, että Jumala on olemassa. Jos olemme oikeassa tästä metafyysisestä suhteesta, on vain lyhyt askel mielenkiintoiseen ja voimakkaaseen mutta laiminlyötyyn Jumalan olemassaolon todistukseen.

Lähestymistapamme on seuraava. Suurin osa artikkelista keskittyy määrittämään, millaisia logiikan lait täytyy olla, jotta ne vastaisivat luonnollisia intuitioitamme niistä ja jotta ne toimisivat tiedollisissa toiminnoissamme. Kun meillä on selkeä käsitys siitä, mitä logiikan lait ovat (ja täytyy olla), havaitsemme helposti, että logiikan lait riippuvat metafyysisesti Jumalan olemassaolosta, ymmärrettynä välttämättömänä, persoonallisena ja hengellisenä olentona. Tämä metafyysinen riippuvuus on olennaisesti sama suhde kuin Jumalan ja hänen ajatustensa välillä.

Tehkäämme ensin selväksi, mitä tarkoitamme logiikan laeilla. Viittaamme niihin rationaalisen ajattelun perusperiaatteisiin, jotka määrittelevät, kuinka totuusarvoja sisältävät väitteet tai ajatukset voivat liittyä toisiinsa totuuden säilyttäen. Tärkeitä esimerkkejä ovat kolme klassista periaatetta, joiden varhaisimmat muodot liitetään Aristoteleeseen:

• Identiteetin laki: jokainen tosi lause on tosi ja jokainen epätosi lause on epätosi.
• Ristiriidattomuuden laki: mikään lause ei voi olla sekä tosi että epätosi.
• Kolmannen poissuljetun laki: jokainen lause on joko tosi tai epätosi.

On myönnettävä, että nämä kolme vankkaa periaatetta eivät ole kiistattomia, sillä filosofit ovat kyseenalaistaneet niiden totuuden sekä antiikin että nykyajan ajattelussa. (1)

Argumenttimme ei kuitenkaan vaadi näiden erityisten logiikan periaatteiden tai minkään tietyn logiikan järjestelmän hyväksymistä (klassinen tai ei-klassinen). Vaikka kiistoja voi olla siitä, mitkä logiikan lait pätevät, ei ole vakavaa kiistaa siitä, että on olemassa logiikan lakeja. (Miten voisi järkevästi väitellä tästä ilman, että oletetaan rationaalisen väittelyn säännöt?)

Artikkelin tarkoituksena on kuitenkin käsitellä kolmea edellä mainittua periaatetta logiikan lakien malleina. Lukijat, jotka suosivat muita esimerkkejä, voivat korvata ne sopivissa kohdissa. (Lukijat, jotka uskovat, ettei ole olemassa aitoja esimerkkejä logiikan laeista, saattavat lopettaa lukemisen nyt; tämä artikkeli ei ole heitä varten.)

1) Modernit filosofit ovat yleensä suvaitsevaisempia niitä kohtaan, jotka kyseenalaistavat näennäisen itsestään selvät ja kiistattomat totuudet. Sen sijaan keskiaikainen filosofi Avicenna suositteli, että "kuka tahansa, joka kieltää ristiriidan lain, tulisi hakata ja polttaa, kunnes hän myöntää, että hakkaaminen ei ole sama kuin olla hakkaamatta, ja polttaminen ei ole sama kuin olla polttamatta." Hieman raakaa, ehkä, mutta kuitenkin pedagogisesti tehokasta.

1. Logiikan lait ovat totuuksia

Mitä logiikan lait ovat? Millaisia asioita ne ovat? Vähintään kiistatonta on, että logiikan lait ovat totuuksia. Toisin sanoen ne ovat asioita, jotka ovat totta; niiden ominaisuuksiin kuuluu totuuden laatu. Kun sanomme, että Ristiriidattomuuden laki on totta – eli että mikään lause ei voi olla sekä tosi että epätosi – vahvistamme, että Ristiriidattomuuden laki on tosi juuri siinä mielessä kuin lauseet ”Pariisi on Ranskassa” ja ”2 + 2 = 4” ovat tosia. Vahvistamme yksinkertaisesti, että mitä Ristiriidattomuuden laki väittää, se on itse asiassa totta. (2)

Joten mitä muuta voimme sanoa Ristiriidattomuuden laista (ja laajemmin muista logiikan laeista) kuin että se on totta? Se on totta oleva asia: totuus. (Mitä tämä totuus koskee, käsittelemme pian.)

Mutta mitä totuus on? Filosofit käyttävät termiä propositiot viittaamaan totuusarvojen ensisijaisiin kantajiin. (3)

Propositionit ovat määritelmän mukaan asioita, jotka voivat olla tosia tai epätosia, ja joiden vuoksi muut asiat voivat olla tosia tai epätosia. On myönnettävä, että tämä ei valaise kovin paljon totuuksien tai propositionien metafyysistä luonnetta, mutta se tarjoaa hyödyllisen termistön. Niinpä: koska logiikan lait ovat totuuksia, voimme sanoa, että ne ovat propositioita teknisessä filosofisessa mielessä.

On tärkeää tunnistaa, että propositionit, totuusarvojen ensisijaiset kantajat, eivät ole kielestä riippuvaisia. Propositioni ei ole kielellinen merkki kuten lause tai väittämä, vaikka proposition voidaan ilmaista kielellisen merkin kautta. Tämä voidaan nähdä havaitsemalla, että sama totuus (tai epätosi) voidaan ilmaista eri kielillä. ”Le ciel est bleu” ja ”El cielo es azul” ovat erilaisia lauseita, mutta ne ilmaisevat saman propositionin: propositionin siitä, että taivas on sininen. (4)

2) Tässä otamme alethisen realismin itsestään selvyytenä. William P. Alston, A Realist Conception of Truth (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1996), 5–26.

3) Sama teos, 15–17; Michael J. Loux, Metaphysics: A Contemporary Introduction, 2. painos, Routledge Contemporary Introductions to Philosophy (London: Routledge, 2002), 144–146; Matthew McGrath, “Propositions”, toim. Edward N. Zalta, Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2007, http://plato.stanford.edu/entries/propositions/.

4) Tässä paperissa lauseet ja muut kielelliset merkit erotellaan kaksoiskansoilla, kun taas propositiot on lihavoitu.

Näin ollen voimme erottaa propositionit konkreettisista kielellisistä ilmauksista, joita käytetään propositionien ilmaisemiseen. Niinpä propositionien on lisäksi tunnustettava kieliriippumattomuutensa. Lauseet ovat kielestä riippuvaisia siinä mielessä, että ne vaativat kieltä ilmaisemaan ja kommunikoimaan propositionit. Propositionit puolestaan ovat vain heikosti kielestä riippuvaisia, sillä kieltä tarvitaan propositionien ilmaisemiseen ja kommunikoimiseen.

Koska logiikan lait ovat propositionien totuuksia, ne eivät voi olla pelkästään kielellisiä merkkejä (vaikka ne voidaan ilmaista kielellisten merkkien kautta, kuten edellä on käsitelty). Loppujen lopuksi, vaikka Ristiriidattomuuden lakia voidaan ilmaista millä tahansa kielellä, on silti vain yksi Ristiriidattomuuden laki, ei monta Ristiriidattomuuden lakia. (On hyvä syy, miksi puhumme Ristiriidattomuuden laista eikä Ristiriidattomuuden laeista.) Jos Ristiriidattomuuden laki olisi pelkkä kielellinen merkki (tai kielellisten merkkien joukko), sen olisi periaatteessa mahdollista poistaa. (5) Epäilemättä, on olemassa ihmisiä, jotka pitäisivät tätä edullisena, mutta onneksi useimmat meistä pitävät sitä mahdottomana.

Yksi mahdollinen vastaväite on sivuutettava ennen kuin siirrytään eteenpäin. Voidaan väittää, että logiikan lait tulisi ymmärtää suhteina (esimerkiksi propositionien tai propositionirakenteiden välisinä) eikä propositioneina. Jos lukija haluaa ymmärtää logiikan lait suhteina, emme vastusta. Mutta jos on olemassa tällaisia loogisia suhteita, niiden on oltava totuuksia myös näistä suhteista. (Jos ei ole tällaisia totuuksia, meillä ei ole syytä puhua näistä suhteista järkevästi.) Juuri näihin totuuksiin viittaamme, kun puhumme logiikan laeista; näin ollen erimielisyys on pelkästään semantiikkaa, ja ne, jotka käsittävät logiikan lait suhteina, tarvitsevat vain vaihtaa ”logiikan lakien totuudet” muotoon logiikan lakien totuudet. (6)

2. Logiikan lait ovat totuuksia totuuksista

Logiikan lait ovat siis totuuksia. Mutta mistä ne ovat totuuksia? Totuus ”Pariisi on Ranskassa” on totta Pariisista, ilmeisesti. Totuus ”2 + 2 = 4” koskee tiettyjä lukuja ja niiden välisiä matemaattisia suhteita, ainakin pinnallisesti. Mutta mikä tarkalleen ottaen on Ristiriidattomuuden lain kohde? Mikä on sen aihe?

5) Samoin ajatukseen, että ristiriidan lakia voidaan pitää yhden tai useamman aivojen tallenteen tunnisteena.
Alvin Plantinga, Warrant and Proper Function (Oxford: Oxford University Press, 1993), 115–120.

6) Sama koskee niitä, jotka haluavat ymmärtää logiikan lait lausumina (tai minä tahansa muuna ei-perustavanlaatuisena totuutta kantavana oliona): tässä tapauksessa korvaa ”logiikan lait” sanalla ”logiikan lakien ilmaisemat tai edustamat totuudet”.

Yksinkertainen vastaus on, että Ristiriidattomuuden laki on totuus totuuksista. Tarkemmin sanottuna se on totuus siitä, että mitään totuutta ei voi olla myös epätosi. (Tiukasti sanottuna Ristiriidattomuuden laki on myös totuus epätotuuksista, nimittäin siitä, että mitään epätotuutta ei voi olla myös tosi. Mutta tämä on triviaali kohta, sillä mikä tahansa totuus totuudesta voidaan muuntaa vastaavaksi totuudeksi epätotuudesta käyttämällä loogista operaattoria ”ei”).

Toisin sanoen Ristiriidattomuuden laki on totuus propositionista: totuusarvojen ensisijaisista kantajista. Se on totuus siitä, mitä proposition voi ja ei voi kantaa totuusarvoja: jos proposition kantaa arvoa totta, se ei voi kantaa arvoa epätotta, ja päinvastoin. Niinpä Ristiriidattomuuden laki on propositionien totuus. Ja sama voidaan sanoa logiikan laeista yleisesti. Ne ovat totuuksia propositionien ja niiden totuusarvojen välisistä suhteista. Tämän vuoksi tiedolliset kykymme logiikan lakien tuntemiseen mahdollistavat meille päätellä joidenkin propositionien totuusarvoista muiden propositionien totuusarvot.

On myös syytä huomata, että logiikan lait ovat yleisiä totuuksia propositioista, riippumatta niiden propositioiden aiheesta.
Kolme klassista logiikan periaatetta (käytetään esimerkkeinä) pätevät kaikille propositionille, ei vain joillekin. Jokainen, joka väittää, että Ristiriidattomuuden laki pätee totuuksille autoista mutta ei totuuksille kissoista, olisi oikeutetusti pidettävä sekavana. Logiikan lait koskevat vain propositionien totuusarvoja ja niiden loogisia rakenteita (esim. sitä, sisältävätkö ne perusloogisia operaattoreita kuten ”ja”, ”tai” ja ”ei”).

Olemme siis havainneet, että logiikan lait ovat propositionien totuuksia. Ne ovat totuuksia totuuksista (ja epätotuuksista). (7)

3. Logiikan lait ovat välttämättömiä totuuksia

Logiikan lait eivät ole vain totuuksia, vaan välttämättömiä totuuksia. Tämä tarkoittaa, että ne ovat totta propositionia, jotka eivät voisi olla epätosia. Propositioni ”Liittoutuneet voittivat toisen maailmansodan” on kontingentti totuus: se voisi olla epätosi, koska oli mahdollista, että liittoutuneet hävisivät sodan. Mutta logiikan lait eivät ole kontingentteja totuuksia. Vaikka voimme helposti kuvitella, että liittoutuneet hävisivät sodan ja propositioni ”Liittoutuneet voittivat toisen maailmansodan” olisi epätosi, emme voi kuvitella, että Ristiriidattomuuden laki olisi epätosi. Toisin sanoen emme voi kuvitella mitään mahdollista tilannetta, jossa totuus voisi myös olla epätosi. (8) Perinteisessä mahdollisten maailmojen terminologiassa havaitsemme, että Ristiriidattomuuden laki on tosi paitsi nykyisessä maailmassa myös jokaisessa mahdollisessa maailmassa. (9) Ei ole mahdollista, että tämä looginen laki olisi epätosi (tai ei olisi tosi millään muulla tavalla) missään

7) Yksityiskohtaisemmin, ne ovat totuuksia totuuksista totuuksina.

mahdollisessa maailmassa. Riippumatta siitä, miten maailma olisi voinut kehittyä, riippumatta toisen maailmansodan kulusta tai muista tapahtumaketjuista, Ristiriidattomuuden laki olisi silti tosi. Emme voi kuvitella mahdollista maailmaa, jossa Ristiriidattomuuden laki olisi epätosi.

Voit ehkä väittää, että voit kuvitella mahdollisen maailman – vaikka hyvin sekavan ja hämmentävän – jossa Ristiriidattomuuden laki olisi epätosi. Jos niin on, pyydämme sinua pohtimaan, voitko todella kuvitella mahdollisen maailman, jossa ristiriidat vallitsevat. Miltä se näyttäisi? Voitko kuvitella vaihtoehtoisen todellisuuden, jossa esimerkiksi puut sekä ovat että eivät ole olemassa? Joka tapauksessa ajatus mahdollisesta maailmasta, jossa Ristiriidattomuuden laki on epätosi, on ilmeisesti epäjohdonmukainen, koska käsityksemme mahdollisuudesta ja ristiriidattomuudesta ovat sidoksissa toisiinsa. Loogisen johdonmukaisuuden kriteeri – Ristiriidattomuuden lain noudattaminen – on ensimmäinen kriteeri, jota sovellamme määritellessämme, onko maailma mahdollinen vai mahdoton. Maailma, jossa jokin proposition on sekä tosi että epätosi, jossa jokin tosiasia sekä vallitsee että ei vallitse, on määritelmän mukaan mahdoton maailma.

Yllä oleva keskustelu on tarkoitettu vain tuomaan esiin, että Ristiriidattomuuden lain välttämättömyys on itsestäänselvä. Yksinkertaisesti pohtimalla Ristiriidattomuuden lain luonnetta ja sen roolia ajattelussamme voimme nähdä paitsi, että se on tosi, myös että se ei voisi olla epätosi. Sama pätee kaikkiin muihin logiikan lakeihin: jos ne ovat tosia, ne ovat välttämättä tosia. (10)

8) Tässä nojaudumme laajalti jaettuun intuitioon, että käsitettävyys on luotettava opas mahdollisuuden suhteen. Herättävää tarkastelua tästä periaatteesta ja sen vaihtoehdoista löytyy Stephen Yablonin artikkelista “Is Conceivability a Guide to Possibility?,” Philosophy and Phenomenological Research 53, no. 1 (1993): 1-42. Lisäksi olemme vakuuttuneita – kuten tämän osion päätelmä tekee selväksi – että voidaan välittömästi nähdä, että ristiriidan laki on välttämättä tosi. On ero siinä, että pystyy näkemään, että väite on välttämätön, ja siinä, että ei pysty käsittämään, että väite on (tai voisi olla) väärä, ja tämän osion argumentti vetoaa ensiksi mainittuun käsitteeseen sekä toiseen.
9) Tässä tarkoitamme “mahdollisella maailmassa” perinteisessä mielessä: tapa, jolla maailma olisi voinut olla tai mahdollinen tilanne. Alvin Plantinga, The Nature of Necessity (Oxford: Clarendon Press, 1974), 44.
10) Myönnämme, että vähemmistö filosofeista on haastanut ristiriidan lain joko merkittävästi tarkentaen sitä tai kieltämällä sen kokonaan. Dialetheismi – näkemys siitä, että on olemassa tosia ristiriitaisuuksia – osoittautuu yllättävän vaikeaksi kumota. Graham Priest, Richard Routley ja Jean Norman, toim. Paraconsistent Logic: Essays on the Inconsistent (Munich: Philosophia Verlag, 1989); Graham Priest ja Francesco Berto, “Dialetheism”, toim. Edward N. Zalta, Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2008, http://plato.stanford.edu/entries/dialetheism/. Kuitenkin, dialetheismi pysyy erittäin intuitiivisesti vastustettuna. Lisäksi, vaikka dialetheistit hylkäävät klassisen logiikan, mitä tahansa loogisia lakeja, joita he suosivat klassisten lakien sijasta, pidetään tyypillisesti välttämättöminä totuuksina eikä satunnaisina totuuksina. Jopa rajoitettu ristiriidan laki tai sen vaihtoehto olisi otettava huomioon jokaisessa mahdollisessa maailmassa totuuksien totuuksina. Kuten aiemmin on mainittu, argumenttimme olettaa vain, että on olemassa loogisia lakeja; se ei oleta mitään erityistä näiden lakien määrittelyä, paitsi vaatimusta, että osa näistä laeista on pidettävä välttämättöminä totuuksina. Dialetheismin (näkemys siitä, että on olemassa tosia ristiriitaisuuksia) lisäksi on olemassa myös kartesiolainen “yleinen mahdollisuus” (näkemys siitä, että ei ole välttämättömiä totuuksia tai ainakaan välttämättä välttämättömiä totuuksia, ottaen huomioon Jumalan kaikkivaltiuden ja itseriittoisuuden). Jälkimmäistä tarkastellaan myötämielisesti, mutta lopulta hylätään voimakkaasti intuitiivisesti vastustettuna, Alvin Plantingan teoksen Does God Have a Nature? (Milwaukee, WI: Marquette University Press, 1980) IV osassa. Esimerkkinä: tämä näkemys vaatii meitä hyväksymään outon mahdollisuuden, että Jumala voisi tietää, ettei hän ole olemassa. Pidämme Plantingan argumentteja ratkaisevina, riippumatta siitä, oliko “yleinen mahdollisuus” todella Descartesin kannattama näkemys hänen kirjeenvaihdostaan, jota tyypillisesti pidetään näkemyksen lähteenä.

4. Logiikan lait todella ovat olemassa

Tähän asti saavutettu johtopäätös – että logiikan lait ovat välttämättömiä totuuksia totuuksista – on suhteellisen kiistaton. Tässä kohtaa argumentti muuttuu kiistanalaisemmaksi. Esitämme nyt neljä argumenttia väitteelle, että logiikan lait oikeasti ovat olemassa; toisin sanoen ne ovat todellisia entiteettejä samalla tavalla kuin Egyptin pyramidit ovat todellisia entiteettejä. (Tämä ei tarkoita, että logiikan lait olisivat fyysisiä entiteettejä; pelkkä väite, että X on olemassa, ei kerro mitään siitä, millainen X on.)

Ensimmäinen argumentti on yksinkertainen arkikielen argumentti. Aina kun puhumme logiikan laeista, puhumme niistä niin kuin ne todella olisivat olemassa. Jos muut tekijät ovat tasapainossa, kun käytämme ilmaisua ”On olemassa X:itä”, ymmärrämme, että X:t ovat olemassa: on olemassa esimerkkejä ’X:stä’. Niinpä kun sanomme ”On olemassa logiikan lakeja”, luonnollisin tulkinta on, että logiikan lait ovat olemassa.(11) Jos käännämme asian toisin päin: jos joku sanoisi ”Ei ole olemassa logiikan lakeja”, meidän pitäisi vaatia, että hän on puhunut väärin; mutta jos logiikan lait eivät oikeasti ole olemassa – sanan kaikkein kirjaimellisimmassa mielessä – meidän pitäisi myöntää, että hän on puhunut todenmukaisesti. Loppujen lopuksi mitä muuta hän olisi voinut tarkoittaa?

Tämä ei tietenkään ole voimakas argumentti, sillä on helppo keksiä esimerkkejä ilmaisun ”On olemassa X:itä” käytöstä, jotka eivät implikoi X:ien todellista olemassaoloa.(12) Mutta se luo olettamuksen X:ien todellisesta olemassaolosta aina, kun lausunto ”On olemassa X:itä” on totta ei-fiktiivisessä kontekstissa (eli ilman havaittavaa viittausta fiktiiviseen tai hypoteettiseen tilanteeseen). Toisin sanoen, jos lausunto ”On olemassa logiikan lakeja” on tavallisesti totta, meidän tulisi olettaa, että logiikan lait oikeasti ovat olemassa – ja todistustaakka on sillä, joka kiistää tämän.

11) On myönnettävä, että emme usein sano "On olemassa logiikan lakeja" – samasta syystä kuin emme usein sano "On olemassa muita mieliä kuin minun" – mutta siinä ei ole mitään ilmeisen epäilyttävää. Katso seuraava keskustelu. Opettaja: "Argumenttisi, jota käytit esseessäsi, on huono." Oppilas: "Mitä tarkoitat?" Opettaja: "On olemassa logiikan lakeja, joita argumenttien on noudatettava ollakseen hyviä argumentteja."
12) Opettaja: "Mitä muuta näet maalauksessa?" Oppilas: "Siellä on yksisarvisia ja muita myyttisiä olentoja."

Toinen argumentti vetoaa perusontologisiin intuitioihimme. Olemme intuitiivisesti vakuuttuneita siitä, että vain eksistentit asiat voivat vaikuttaa elämäämme. Kuinka jokin, joka ei ole olemassa, ei ole koskaan ollut olemassa ja ei tule koskaan olemaan olemassa, voisi vaikuttaa meihin? On kuitenkin selvää, että logiikan lait vaikuttavat elämäämme, koska ajattelumme on niiden alainen. Jos intuitiomme ovat oikeita, logiikan lait ovat olemassa. Vähintäänkin on vahva olettamus, että ne ovat todellisia entiteettejä eivätkä fiktiivisiä konstruktioita. Tämä argumentti ei sulje pois ontologista reduktionismia (esim. että logiikan lait voidaan redusoida ihmisen hermostorakenteisiin tai muihin fyysisiin entiteetteihin), mutta se näyttää sulkevan pois ontologisen eliminaationismin. (13)

13) Joku saattaa vastustaa, että joulupukillakin on merkitystä elämäämme, mutta siitä ei seuraa, että joulupukki on olemassa. Tämä vastaväite kuitenkin perustuu sekaannukseen. Ei joulupukki itse tee eroa, vaan pikemminkin joulupukin käsite; ja se lähinnä erilaisten fyysisten ilmaisujen kautta käsitteestä populaarikulttuurissa. Jos vastustaja haluaa väittää, että logiikan lait ovat käsitteellisiä, myönnämme mielellämme tämän (itse asiassa aiomme myöhemmin puolustaa tätä kantaa). Mutta sanoa, että X on käsite, ei tarkoita, että X ei todella ole olemassa (ellei vastustaja ole kysymykseltään johtanut eliminoivaa materialistia). Lisäksi kysymys siitä, onko käsite itse olemassa, on erillinen kysymys siitä, onko olemassa mitään, joka kuuluu tuon käsitteen alle. Sateenvarjot ovat olemassa ja yksisarvisia ei; siitä ei seuraa, että sateenvarjon käsite on olemassa ja yksisarvisen käsite ei.

Kolmas argumentti perustuu eksistentiaalisiin ennakko-oletuksiin verbeistä, jotka ottavat propositionit (kuten logiikan lait) kohteikseen. Yleensä lause, jossa on subjekti-verbi-objekti -rakenne, olettaa sekä subjektin että objektin olemassaolon. Esimerkiksi lause ”Petteri potkaisee palloa” olettaa, että sekä Petteri että pallo ovat olemassa; jos toinen tai toinen ei ole olemassa, lause ei ole tosi. (14)

Mutta on useita verbejä, jotka ottavat propositionit kohteikseen: uskoa, tietää, toivoa, pelätä, epäillä ja niin edelleen. Tällaiset verbit ottavat aistimuksellisen subjektin ja propositionaalisen objektin, joka tavallisesti esitetään englanniksi sanalla ”that”:

• Tiedän, että Timbuktu on Malissa. (I know that Timbuktu is in Mali.)

• Toivot, että Susan’in lentokone on laskeutunut turvallisesti. (You hope that Susan’s plane has landed safely.)

• Raymond epäilee, ettei pullossa ole tarpeeksi kastiketta. (15)

Grammaattinen rakenne implikoi, että jos lause on tosi, sen propositionaalinen objekti on olemassa. Niin kuin Petteri ei voi potkaista ei-olevaa palloa, ei myöskään Raymond voi epäillä ei-olevaa propositionia. Ja mitä pätee propositioneihin yleisesti, pätee myös logiikan lakeihin, ymmärrettynä propositionien totuusarvojen kantajina. Lausunto ”Smith tietää, että mikään proposition ei voi olla sekä tosi että epätosi” olettaa paitsi Ristiriidattomuuden lain totuuden myös sen olemassaolon. (16)

Viimeinen neljäs argumentti vetoaa ominaisuuden attribuution ontologisiin ennakko-oletuksiin. On yhtä intuitiivinen periaate kuin mikä tahansa, että olio voi kantaa ominaisuutta vain, jos olio on olemassa. Jos pallo on pyöreä – jos sillä on pyöreyden ominaisuus – seuraa, että pallo on olemassa. Ei-oleva pallo ei voi olla pyöreä tai mikään muoto, koska ei-olevalla pallolla ei ole ominaisuuksia. (17)

14) Oletamme tietysti, että lausuma on tarkoitettu kirjaimelliseksi toteamukseksi todellisesta maailmasta.

15) Olisi selvää, että näiden esimerkkien "että-lauseet" ilmaisevat propositioita, koska on kieliopillisesti oikein liittää kullekin totuusarvo, esim. "Että pullossa on tarpeeksi kastiketta, on totta."

16) Tarkempaan esitykseen tästä kieliopillisesta argumentista, johon sisältyy vastaukset vastaväitteisiin, katso Greg Welty, "Teistinen käsiterrealismi: Taivaallisten ideoiden tulkinnan puolesta" (D.Phil., Oxford: Oxfordin yliopisto, 2006), 28–41.

17) Mutta eikö jopa olematon pallo ole pyöreä, koska pallot ovat pyöreitä määritelmän mukaan? Vastaväite perustuu semanttiseen sekaannukseen. Sitä, mitä todella haluamme sanoa, on, että pallon käsite sisältää pyöreyden käsitteen (josta seuraa, että kaikkien olemassa olevien pallojen täytyy olla pyöreitä). Emme halua sanoa, että on pallo, joka on pyöreä mutta ei todellisuudessa ole olemassa. Samanlaiset pohdinnat koskisivat mitä tahansa yritystä elvyttää joulupukki-vastaväitettä (katso alaviite 13). Toinen tapa ilmaista tämä asia on ilmaista ominaisuuden attribuutio-periaatetta tarkemmin: objekti voi kantaa ominaisuutta mahdollisessa maailmassa vain jos objekti on olemassa siinä mahdollisessa maailmassa. Tämän mukaisesti kaikki pallot, jotka ovat olemassa yhdessä tai useammassa mahdollisessa maailmassa, mutta eivät todellisessa maailmassa, kantavat pyöreyden ominaisuuden niissä mahdollisissa maailmoissa (mutta eivät todellisessa maailmassa). Samoin, joulupukilla on iloisuuden ominaisuus niissä mahdollisissa maailmoissa, joissa hän on. Mutta tiukasti ottaen hänellä ei ole iloisuuden ominaisuutta todellisessa maailmassa, koska todellisessa maailmassa ei ole joulupukkia, johon ominaisuus voisi liittyä. Vain mahdollisten maailmojen (tai jonkin vastaavan modaalisen laitteiston) osalta voimme järkevästi ymmärtää lauseita fiktiivisistä entiteeteistä (kuten "Joulupukki on iloinen"). Lisää argumentteja ominaisuuksia kantavia olematonta vastaan, katso Plantinga, The Nature of Necessity, 121–163; Michael Bergmann, "Uusi argumentti actualismista vakavaan actualismiin", Noûs 30, no. 3 (1996): 356-359; Michael Bergmann, "(Vakava) Actualismi ja (vakava) presentismi", Noûs 33, no. 1 (1999): 118-132; William F. Vallicella, A Paradigm

Tämän periaatteen perusteella on helppo osoittaa, että logiikan lait pitävät paikkansa. Koska logiikan lait ovat totta olevia propositionia, ne ovat olemassa.

Mutta ehkä tämä on liian hätäinen argumentti. Onko todella oikein sanoa, että totuus on ominaisuus kuten pyöreys tai pehmeys? Deflaatioteorioiden kannattajat vastustavat; he väittävät, ettei totuuden ominaisuuden positiointia tarvita, jotta voidaan ymmärtää propositionien totuuden attribuutio. Tämän näkemyksen mukaan alla olevat kaksi lausetta sanovat yhtä ja samaa:

(1) Propositioni, että ruoho on vihreää, on tosi.
(2) Ruoho on vihreää.

Väitetään, että kaikki (1):n kaltaiset lausunnot voidaan pelkistää (2):n kaltaisiksi lausunnoiksi – jolloin ei tarvita totuuden ominaisuuden positiointia. Jos deflaatioteoreetikot ovat oikeassa, neljännen argumenttimme epäonnistuu. Jos ei ole olemassa totuuden ominaisuutta, ei voi olla entiteettejä, jotka kantavat tätä ominaisuutta.

On kuitenkin hyviä syitä uskoa, että deflaatioteoreetikot ovat väärässä. Yksi on se, että kahden yllä olevan lauseen merkitys eroaa. Kun tarkastellaan lauseen (1) merkitystä, subjekti on propositioni, kun taas lauseen (2) subjekti on ruoho. (18) Niinpä (1) sanoo jotain erilaista kuin (2) – nimittäin, että on olemassa tietty propositioni, joka kantaa totuuden ominaisuuden (eikä että on olemassa tietty kasvi, joka kantaa vihreyden ominaisuuden). (1) ja (2) ovat ympäriään johtopäätöksiä, mutta eivät merkitykseltään ekvivalentteja.

Niinpä totuuden attribuutioon liittyvät lausunnot ei voida poistaa kielestämme menettämättä merkitystä. Näiden lausuntojen itsestäänselvä implikaatio pysyy: todella on olemassa sellaisia entiteettejä, jotka kantavat totuuden ominaisuuden. Niinpä on täysin perusteltua päätellä, että todella on olemassa entiteettejä, jotka kantavat totuuden ominaisuuden: nimittäin propositionit. (19)

Olemassaolon teoria: Ontologinen teologia puolustettuna, Filosofiset tutkimukset -sarja 89 (Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2002), 38–42.
18) Huomaa, että tämä huomio kahden lausunnon merkityksestä pätee riippumatta siitä, ovatko propositiot todellisia entiteettejä, joten argumentin puolustamisessa ei esitetä kysymystä itsestäänselvyytenä.
19) Lisää arvosteluja deflatoivista teorioista löytyy Alstonilta, "A Realist Conception of Truth", 41–51; Louxilta, "Metaphysics", 154–160; Weltyltä, "Theistic Conceptual Realism", 51–54; sekä Daniel Stoljarilta ja Nic Damnjanovicilta, "The Deflationary Theory of Truth", toim. Edward N. Zalta, Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2010, http://plato.stanford.edu/entries/truth-deflationary/.

Nämä neljä argumenttia osoittavat, että on erinomainen syy uskoa, että logiikan lait oikeasti ovat olemassa, kun otetaan huomioon, mitä sanomme ja uskomme niistä, ja siten todistustaakka on niillä, jotka kieltävät niiden todellisen olemassaolon. Käytännössä ne, jotka vastustavat logiikan lakien realistista tulkintaa, ovat aina motivoituneet laajemmista metafyysisistä ennakko-oletuksista, kuten uskosta, että fysikalismi (tai jotain sen kaltaista) on totta. Tässä kontekstissa tällaisia metafyysisiä ennakko-oletuksia ei kuitenkaan voida ottaa itsestäänselvyytenä, koska ne vaikuttavat suoraan kyseessä olevaan asiaan. Jos fysikalismi on totta, ei ole Jumalaa; jos Jumala on olemassa, fysikalismi on väärä. Niinpä vastalauseet tälle argumentille eivät voi ennakko-oletuksena olettaa fysikalismin totuutta. Tietysti voi yrittää argumentoida fysikalismin puolesta defeattorina logiikan lakien olemassaolon väitteelle. Mutta silloin on kohdattava haaste selittää (tai selittää pois) kaikki väitteet, joita luontaisesti teemme logiikan laeista.

Ennen siirtymistä eteenpäin meidän on käsiteltävä yksi mahdollinen vastaväite väitteelle, että logiikan lait oikeasti ovat olemassa. Jotkut saattavat olla houkussa sanoa, että reifikaation virhe on tehty. Tämä virhe on määritelty eri tavoin, yleisimmin virheenä käsitellä abstraktiota tai hypoteettista konstruktiota niin kuin se olisi konkreettinen entiteetti. Esimerkiksi jos Smith sanoisi Jonesille, että keskimääräinen perheellä on 2,4 lasta, ja Jones vastaisi, että hän haluaisi tavata tuon perheen, Jones olisi tehnyt reifikaation virheen. Virhe on ilmeinen: ”keskimääräinen perhe” ei tarkoita konkreettista, lihaa ja verta olevaa perhettä; se on abstrakti konstruktio, joka on johdettu kaikista todellisista perheistä (eikä tarkoita mitään erityistä).

Jos tämä on reifikaation virheen määritelmä, on vaikea nähdä, miten mikään neljästä edellisestä argumentista tekisi sen. Mikään niistä ei oleta tai implikoi, että logiikan lait ovat konkreettisia entiteettejä – jos ”konkreettisella” tarkoitetaan jotain fyysistä, materiaalista tai tilallisesti paikallistettua. (20) Olemme väittäneet vain, että logiikan lait ovat todellisia entiteettejä, ilman lisävaatimuksia siitä, millaisia ne ovat. Itse asiassa aiomme pian väittää, että logiikan lait ei voi olla konkreettisia missään näistä merkityksistä. Niinpä on selvää, että reifikaation virhettä (kuten perinteisesti määritelty) ei ole tehty.

20) Filosofien keskuudessa käydään jatkuvaa keskustelua siitä, miten erotetaan abstrakti konkreettisesta. Yksi yleisimmistä näkemyksistä on, että konkreettisuus tarkoittaa vain tilassa olemista. Toinen näkökulma on, että konkreettisuus tarkoittaa kausaalisten kykyjen omistamista. Emme ole väittäneet tai vihjanneet, että logiikan lait olisivat konkreettisia kummassakaan merkityksessä. Vielä kolmas näkemys – joka on suositumpi filosofian ulkopuolisilla – on, että konkreettisuus tarkoittaa vain todellisuutta, eli todellista olemassaoloa. Mutta tämä viimeinen näkemys on selvästi kehäpäättelyä niitä kohtaan, jotka kannattavat abstraktien olioiden, kuten universaalien tai joukkojen, olemassaoloa. Muinaista kiistaa abstraktien olioiden ontologisesta asemasta ei voida ratkaista pelkästään määritelmällisellä fiatilla.

Bob Hale, "Abstract Objects", toim. Edward Craig, Routledge Encyclopedia of Philosophy (London: Routledge, 1998); Gideon Rosen, "Abstract Objects", toim. Edward N. Zalta, Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2001, http://plato.stanford.edu/entries/abstract-objects/.

Mutta entä jos reifikaation virhettä määriteltäisiin laajemmin virheeksi käsitellä abstraktiota niin kuin se olisi todellinen entiteetti? Tämän määritelmän ongelma on, että se ei enää ole selvä, että se viittaa todelliseen virheeseen. Itse asiassa tämä määritelmä tekee virheen: se on kehäpäättelyä. Virhe on käsitellä abstraktiota todellisena entiteettinä vain, jos – tosiasiana – ei ole olemassa abstrakteja objekteja.

Mutta entä jos reifiointivirhe määriteltäisiin laajemmin virheeksi, jossa abstraktiota käsitellään kuin se olisi todellinen entiteetti? Tämän toisen määritelmän ongelmana on, että ei ole enää selvää, viitataanko sillä todelliseen virheeseen. Itse asiassa tämä määritelmä päätyy virheeseen: kysymyksessä on kysymyksessä itsensä esittäminen. Sillä abstraktion käsitteleminen todellisena entiteettinä voi olla virhe vain jos – tosiasia on – ei ole olemassa abstrakteja objekteja. (21)

Mutta näkemys, että vain konkreettiset objektit ovat olemassa, on merkittävä ja kiistanalainen metafyysinen oppi, ei itsestään selvä päättelyn periaate (kuten periaate, että mikään abstrakti objekti ei voi olla konkreettinen objekti).

Joten ehdotuksen, että argumenttimme tässä osiossa tekevät ”reifiointivirheestä” (määritelty toisella tavalla), on vain väittää, että näiden argumenttien päätelmä on väärä ilman, että todellisuudessa käsiteltäisiin argumentteja.

21) Tässä käsittelemme termejä 'abstraktio' ja 'abstraktio-olio' ekvivalentteina. Termiä 'abstraktio' käytetään joskus suppeampana viittaamaan käsitteisiin, jotka muodostuvat monista konkreettisista yksittäistapauksista yleisten piirteiden eristämisen kautta. Voisiko väittää, että logiikan lait ovat abstraktioita siinä mielessä? Richard Swinburne, joka kannattaa nominalismia propositioista, on puolustanut kielellistä selitystä loogisesta välttämättömyydestä, jonka mukaan propositionien välttämättömyys supistuu kontingentteihin tosiasioihin kielenkäyttötavoista. Looginen välttämättömyys määritellään käsitteiden, kuten negaation, seurauksen ja itsensä kanssa ristiriitaisuuden, avulla, jotka puolestaan supistuvat tosiasioihin siitä, mistä (lähes) kaikki kielenkäyttäjät ovat yksimielisiä lauseiden parien semantiikkaan liittyvistä suhteista. Tämän näkemyksen mukaan logiikan lait ovat vain yleistyksiä konkreettisista kielenkäyttötavoista.

Richard Swinburne, The Christian God (Oxford: Clarendon Press, 1994), 106–111.

Swinburnen näkemyksen vakava ongelma on, että ainakin joidenkin propositionien välttämättömyyttä ei voida selittää kielenkäyttötapojen avulla. Otetaan esimerkiksi Goldbachin konjektuuri. Kielenkäyttäjillä ei ole yksimielisyyttä siitä, johtaako se (tai sen negaatio) itsensä kanssa ristiriitaan. Tästä huolimatta tiedämme, että Goldbachin konjektuuri on joko välttämätön totuus tai välttämätön valhe.

Kumpi tahansa näistä tapauksista on kyseessä, asianomaisen propositionin välttämättömyyttä ei voida supistaa kontingentteihin tosiasioihin kielenkäyttäjistä. Tarkemman kritiikin Swinburnen ehdotuksesta katso Welty, "Theistic Conceptual Realism", 58–61.

5. Logiikan lait ovat ehdottomasti olemassa

On looginen itsestäänselvyys, että kaikki olemassa olevat asiat ovat joko satunnaisesti tai välttämättä olemassa. Satunnaiset entiteetit voisivat olla olemattomia; välttämättömät entiteetit täytyy olla olemassa – niiden ei-oleminen on mahdotonta. Mahdollisten maailmojen termein: X on satunnaisesti olemassa, jos se on olemassa aktuaalisessa maailmassa mutta puuttuu jossain mahdollisessa maailmassa; X on välttämättä olemassa, jos se on aktuaalisessa maailmassa ja puuttuu kaikista mahdollisista maailmoista.

Jos logiikan lait ovat olemassa, kuten olemme väittäneet, meidän on kysyttävä, ovatko ne olemassa satunnaisesti vai välttämättä. Hetken pohdinnan jälkeen on ilmeistä, että ne ovat olemassa välttämättä. Olemme jo nähneet, että logiikan lait ovat välttämättömiä totuuksia – ne ovat totta kaikissa mahdollisissa maailmoissa. Ei ole mahdollista kuvitella maailmaa, jossa ristiriidattomuuden laki ei päde. Siksi logiikan lait eivät ole vain olemassa, vaan ne ovat välttämättä olemassa.

Tätä voidaan vahvistaa laajentamalla kahta edellisestä osiosta esitettyä argumenttia koskemaan kaikkia mahdollisia maailmoja. Esimerkiksi ensimmäinen argumentti (arkikielen käyttö) voidaan yleistää: jokaisessa mahdollisessa maailmassa on olemassa logiikan lakeja. Neljäs argumentti (ominaisuuden attribuution edellytykset) voidaan laajentaa: jos vain olevat entiteetit voivat kantaa ominaisuuksia ja logiikan lait ovat propositioita, jotka kantavat totuuden ominaisuutta kaikissa mahdollisissa maailmoissa, voidaan päätellä, että logiikan lait ovat olemassa kaikissa mahdollisissa maailmoissa. (22)

6. Logiikan lait ovat ei-fyysisiä

Logiikan lait todella ovat olemassa, ja ne ovat välttämättä olemassa. Mutta millaisia entiteettejä ne ovat? Ne eivät voi olla fyysisiä tai materiaalisia entiteettejä, kuten paperille kirjoitettuja lauseita tai aivoissa olevia hermoyhteyksiä. Ei ole mielekästä kysyä, missä laki ei-kontradiktiosta on, koska se ei ole avaruudellisesti paikallistuva. Tällainen kysymys on kategoriavirhe. Yhtä turhaa on yrittää liittää logiikan lakeihin fyysisiä ominaisuuksia, kuten massaa, nopeutta tai sähkövarausta. Ne eivät ole tällaisia asioita.

22) Lisää perusteluja tämän näkökulman tueksi katso Plantinga, Warrant and Proper Function, 117–120; Welty, "Theistic Conceptual Realism", 54–61.

Itseasiassa, logiikan lakien fysikaalisuuden vastaisin argumentti on niiden välttämättömyys. Fyysiset entiteetit ovat riippuvaisia: niiden ei-oleminen on mahdollista. Esimerkiksi Empire State Buildingin tai Kryptonin kaltaiset fyysiset objektit voisivat olla olemattomia. Logiikan lait sen sijaan eivät ole riippuvaisia. Siksi ne eivät voi olla fyysisiä. Vaikka joku objekti on nyt olemassa, se ei ehkä ole ollut olemassa. (Tämä pätee paitsi jokaiseen fyysiseen objektiin universumissa, myös koko fyysiseen universumiin, kuten ikivanha kysymys "Miksi universumi ylipäätään on olemassa?" itsessään olettaa.) Mutta kuten olemme nähneet, logiikan lait eivät ole riippuvaisia entiteettejä; siten, mitä logiikan lait ovatkaan, ne eivät voi olla *fyysisiä* entiteettejä.

7. Logiikan lait ovat ajatuksia

Logiikan lait ovat todellisia entiteettejä, mutta eivät fyysisiä. Ne kuuluvatko johonkin muuhun metafyysiseen kategoriaan? Väitämme nyt, että logiikan lait ilmentävät tiettyä ominaisuutta, nimittäin intentionaalisuutta, joka on parhaiten ymmärrettävissä mielen entiteettien, kuten ajatusten, erillisenä merkkinä. (23)

Intentionaalisuus on filosofinen termi, joka juontaa juurensa latinan verbistä intendere ("olla suuntautunut johonkin"). Intentionaalisuutta luonnehditaan usein merkityksellisyydeksi: X on intentionaalinen, jos ja vain jos sillä on objekti tai aihe. Erityisesti propositiolliset entiteetit (kuten lauseet ja uskomukset) ovat intentionaalisia. Lause "Tokio on Japanin pääkaupunki" on merkityksellinen: sen aihe on Tokio. Samoin usko, että Elisabet I oli Henrik VIII:n tytär, on merkityksellinen: sen aihe on Elisabet I. (24)

Pohtiessamme intentionaalisuutta tarkemmin, voimme erottaa kaksi tärkeää ominaisuutta. (25) Ensimmäinen ominaisuus on suuntautuneisuus: intentionaalinen entiteetti on suunnattu jotakin muuta kohti, nimittäin sitä kohtaan, mistä se on kyse. Esimerkiksi lause "Tokio on Japanin pääkaupunki" on suunnattu kohti Tokiota (ja ehkä myös Japania). Toinen ominaisuus on aspektiivinen muotoilu, joka voidaan ajatella erityisenä tapana, jolla kohde (eli se, mihin intentionaalinen entiteetti on suunnattu) havaitaan. Esimerkiksi lauseet "Mark Twain kirjoitti Tom Sawyerin seikkailut" ja "Samuel Clemens kirjoitti Tom Sawyerin seikkailut" ovat molemmat suunnattuja kohti samaa kohdetta: miestä, joka syntyi nimellä "Samuel Clemens" mutta myöhemmin käytti kirjailijanimeä "Mark Twain". Kuitenkin nämä kaksi lausetta osoittavat erilaista aspektuaalista muotoa intentionalisuudessaan; ne ovat suunnattu tuota yhtä miestä kohti eri tavoin.

23) Tämän osion argumentti on tiivistetty versio tapauksesta, joka on kehitetty Welty, "Theistic Conceptual Realism", 102–130.

24) On huomattava, että propositionin (lauseen, uskomuksen jne.) intentionaliteetti on riippumaton sen totuusarvosta. Jopa väärä proposition on proposition jostakin; itse asiassa se on vain siksi, että se on jostakin, että se voi olla väärä.

25) Tim Crane, "Intentionality", toim. Edward Craig, Routledge Encyclopedia of Philosophy (London: Routledge, 1998); Tim Crane, "Intentionality as the Mark of the Mental", teoksessa Contemporary Issues in the Philosophy of Mind, toim. Anthony O’Hear (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), 229–251.

Voisimme sanoa, että ne heijastavat eri näkökulmia objektistaan. Juuri tästä syystä henkilö voi uskoa ensimmäiseen lausekkeeseen, mutta ei toiseen, vaikka nämä kaksi lauseketta ilmaisevat saman historiallisen tosiasian.(26) Ne esittävät saman tosiasian kahden eri propositionin kautta.

Propositiot, jotka ovat totuuden kantajia, ovat sisäsyntyisesti intentionaalisia. Niillä on sekä suuntautuneisuus että aspektiivinen muotoilu. Ilman intentionaalisuutta ei voisi olla totuutta tai epätotuutta. (27)

Mitä muuta tästä intentionaalisuuden laadusta voidaan sanoa? On hyvä syy pitää intentionaalisuutta mielen erillisenä tunnusmerkkinä. (28)

Mielelliset asiat – joita yleisesti voidaan kutsua 'ajatuksiksi' – erottuvat ei-mielellisistä asioista sillä, että ne ilmentävät intentionaalisuutta. Usko, halu, toive, pelko ja intentio (totta kai) kaikki ilmentävät intentionaalisuutta: ne kaikki ovat 'jotain kohti' (suuntautuneisuus) ja ne kaikki ovat 'jotain kohti' tietyllä tavalla (aspektiivinen muoto).

Ei-mielelliset asiat – kuten kivi, pilvet, öljyläikät, varpaankynnet, huilut, elektronit jne. – eivät ole intentionaalisia tässä teknisessä merkityksessä. Joka tapauksessa ne eivät voi olla intrinsisesti intentionaalisia. On toki olemassa tapaus, jossa fyysiset merkit paperilla (kuten tämä) voivat ilmentää intentionaliteettia. Mutta yhtä ilmeistä on, että tämä intentionaliteetti on johdannainen; se on riippuvainen mielen aikaisemmasta toiminnasta. Fyysiset merkit ilmentävät intentionaliteettia vain sikäli kuin ne ilmaisevat ajatuksia. Ilman mieltä, joka antaisi niille merkityksen, yksikään fyysinen rakenne ei koskaan olisi 'jotain kohti', sillä vain mieli on intrinsisesti kykenevä suuntaamaan ajatuksia. Mielen ja ajatusten puuttuessa maailmassa ei mikään fyysinen rakenne voisi saada totuusarvoja. Mieli – ja vain mieli – ilmentää intentionaliteettia intrinsisesti. Mieli on se, joka antaa intentionaliteetin ei-mielellisille asioille.

26) Suuntautuneisuuden ja aspektuaalisen muodon välinen ero vastaa karkeasti Fregen eroa viittauksen ja merkityksen välillä.
27) Se tosiasia – jos se on tosiasia – että joillakin propositionilla ei ole totuusarvoja, ei horjuta tätä näkökulmaa (ks. Aristoteleen keskustelu meritaistelusta De Interpretatione 9). Propositionin intentionalisuus tarkoittaa vain sitä, että se voi olla tosi tai epätosi, ei sitä, että sen täytyy olla tosi tai epätosi. Tässä korostetaan, että ei-intentionaaliset entiteetit eivät voi olla tosia tai epätosia.
28) Crane, "Intentionality as the Mark of the Mental". Brentanon tavoin Crane väittää (joidenkin nykyisten mielenfilosofien vastaisesti), että intentionalisuus, oikein ymmärrettynä, ei ole vain riittävä ehto mielelle, vaan myös välttämätön ehto (eli kaikki mielen ilmiöt ovat intentionaalisia jollakin tavalla). On huomattava, että tiukasti ottaen tämän osion argumentti vaatii vain, että intentionalisuus on riittävä ehto mielelle. Toisin sanoen argumenttia ei horjuta, jos osoittautuu, että on olemassa joitakin ei-intentionaalisia mielentiloja.

Ajatukset ovat siis intentionaalisten olioiden malliesimerkki. Ja ajatusten olemassaolo on kiistatonta. (Joka tapauksessa luotamme siihen, että ajattelevat lukijat myöntävät tämän.) Tällöin herää kysymys, miten propositiot liittyvät ajatuksiin, sillä myös propositiot ovat olemassa (kuten yllä on argumentoitu) ja ne ilmentävät intentionaliteettia. Mihin propositiot tulisi sijoittaa ontologiassamme? Ovatko propositiot vain jonkinlaisia ajatuksia? Ovatko ne pohjimmiltaan mielellisiä asioita? Vai pitäisikö meidän olettaa erillinen ontologinen kategoria propositioille, jotka ovat intentionaalisia mutta ei-mielellisiä?

Varmasti ensimmäinen vaihtoehto on näistä kahdesta yksinkertaisin ja vähiten mielivaltainen. Ellei meillä ole hyviä itsenäisiä syitä väittää, että propositiot eivät ole mielellisiä asioita, meidän tulisi (niin kauan kuin niillä on mielen erillinen tunnusmerkki) päätellä, että propositiot todella ovat mielellisiä asioita, sen sijaan että luotaisiin heille erillinen ontologinen kategoria. Voidaan jopa sanoa, että säästäväisyyden periaate vaatii sitä. Propositiot ovat siis parhaiten ymmärrettävissä mielellisinä.(29) Ja koska logiikan lait ovat propositioita, meidän tulisi tulkita ne myös mielellisinä.

Yhteenvetona: logiikan lait ovat propositioita; propositiot ovat intrinsisesti intentionaalisia; intrinsisesti intentionaalinen ei ole muuta kuin mieli; siis logiikan lait ovat luonteeltaan mielellisiä. Logiikan lait ovat ajatuksia.

29) Ei ollut sattumaa, että Frege viittasi propositioniin käsitteellä Gedanken ("ajatukset").

8. Logiikan lait ovat jumalallisia ajatuksia

Katsokaamme vielä kerran tähän asti esittämäämme argumenttia. Logiikan lait – olivatpa ne mitä tahansa – ovat totuuksia. (Jos ne eivät ole totuuksia, miksi meidän pitäisi välittää niiden noudattamisesta?) Lisäksi ne ovat välttämättömiä totuuksia: ne eivät olisi voineet olla epätosia. Ei ole olemassa mahdollista maailmaa, jossa logiikan lait eivät päde, ei vähiten siksi, että mahdollisuuden käsite on sidoksissa logiikan käsitteeseen. Koska logiikan lait ovat totuuksia ja totuudet ovat todellisia (vaikkakin abstrakteja) entiteettejä, logiikan lait todella ovat olemassa, ja koska ne ovat välttämättömiä totuuksia, ne ovat välttämättä olemassa. Lopuksi, koska logiikan lait ovat propositio-luonteisia ja siten ilmentävät intrinsistä intentionaalisuutta, ne on parasta luokitella mielellisiksi entiteeteiksi – ajatuksiksi – eikä fyysisiksi entiteeteiksi tai sui generis -entiteeteiksi. Kaikki tämä tarkoittaa, että logiikan lait tulisi ymmärtää välttämättä olemassa olevina totuuksina. Halusimmepa tai emme, nämä ovat niitä, mitä logiikan lait täytyy olla, jotta intuitioistamme niistä tulisi oikeita ja jotta ne voisivat toimia maailmassa siinä roolissa, joka niille on annettu.

Mutta nyt herää ilmeinen kysymys. Kenen ajatuksia logiikan lait sitten ovat? Ei ole olemassa ajatuksia ilman mieltä, kuten ei ole savua ilman tulta. Ensimmäisenä ajatuksenamme saattaa olla sanoa, että ne täytyy olla meidän ajatuksiamme. Loppujen lopuksi olemme me, jotka ajattelemme logiikan lakeja ja sovellamme niitä muihin ajatuksiimme. Mutta se, että meillä on ajatuksia logiikan laeista, ei merkitse sen enempää, että logiikan lait olisivat vain meidän ajatuksiamme, kuin se, että meillä on ajatuksia Eiffel-tornista, merkitsisi sitä, että Eiffel-torni olisi vain mielemme tuote.

Joka tapauksessa logiikan lait eivät voisi olla meidän ajatuksiamme – tai minkään muunkaan kontingentin olennon ajatuksia – sillä kuten olemme nähneet, logiikan lait ovat välttämättä olemassa, jos ne ylipäätään ovat olemassa. Minkä tahansa ihmisen, S:n, kohdalla S ei välttämättä olisi voinut olla olemassa, yhdessä S:n ajatusten kanssa. Toisaalta ei-kontradiktion laki ei olisi voinut olla olematta – muuten se olisi voinut olla epätosi. (30) Jos logiikan lait ovat välttämättä olemassa olevia ajatuksia, ne voivat olla vain välttämättä olemassa olevan mielen ajatuksia. (31)

Ei tarvitse miettiä paljon pidemmälle, ennenkuin näemme kenen mielestä on kysymys. Se on välttämätön, olemassa oleva mieli. Ja kuten Aquinas sanoisi, jokainen ymmärtää, että se on Jumala. (32)

9. Päätelmä

Yhteenvetona: logiikan lait ovat välttämättömiä totuuksia totuuksista; ne ovat välttämättömiä propositioita. Propositiot ovat todellisia, mutta eivät fyysisiä; ne ovat ajatuksia. Siksi logiikan lait ovat välttämättömiä ajatuksia. Koska ne ovat totta kaikissa mahdollisissa maailmoissa, ne ovat olemassa kaikissa mahdollisissa maailmoissa. Koska ne ovat välttämättömiä ajatuksia, on välttämättä olemassa persoonallinen, henkinen olento. Jos logiikan lait ovat olemassa, on välttämättä olemassa Jumala. (33)

30) Toinen mahdollinen vastaväite on käsiteltävä tässä. Miksi meidän on sanottava, että ristiriidan laki ei olisi voinut olla epätosi? Eikö meidän voisi esittää heikomman välttämättömyysväitteen, että se ei olisi voinut olla olemassa ja epäonnistua totuudessa – eli että se ei olisi voinut olla epätosi? Platingan huomauttaa, että tämän heikomman loogisen välttämättömyyden kuvauksen ongelma on, että liian monet propositionit osoittautuvat välttämättömiksi. Plantinga, Warrant and Proper Function, 119. Heikomman selityksen puute voidaan havainnollistaa hyvin yksinkertaisesti. Oletetaan arguendo, että propositionit olemassaolo on kontingenttia. Heikomman loogisen välttämättömyyden kuvauksen mukaan propositionin olemassaolo olisi (väärin) osoittautunut välttämättömäksi totuudeksi.

31) Voi olla vastalause, että joidenkin ajatusten välttämätön olemassaolo edellyttää vain, että välttämättä on olemassa joitakin mieliä. Oletettavasti vastustaja hahmottelee skenaariota, jossa jokainen mahdollinen maailma sisältää yhden tai useamman kontingentin mielen, ja nuo mielet välttämättä tuottavat tiettyjä ajatuksia (joihin kuuluvat logiikan lait). Koska nuo ajatukset tuotetaan jokaisessa mahdollisessa maailmassa, niillä on välttämätön olemassaolo. Yksi ongelma tässä ehdotuksessa on se, että ajatukset kuuluvat olennaisesti niihin tuottaviin mieliin. Sinun ajatuksesi kuuluvat välttämättä sinulle. Emme olisi voineet saada sinun ajatuksiasi (paitsi heikommin siinä mielessä, että olisimme voineet saada ajatuksia, joilla on sama sisältö kuin sinun ajatuksillasi, mikä edellyttää eroa ihmisen ajatusten ja niiden sisällön, esimerkiksi propositionien, välillä). Tästä seuraa, että kontingenttien mielien ajatukset täytyy itsekin olla kontingentteja. Toinen ongelma, joka on vähemmän vakava mutta silti merkittävä, on, että tämä vaihtoehtoinen skenaario rikkoo säästeliäisyysperiaatetta.

32) Katsomme näiden kahden viimeisen osion tarjoavan pitkäkestoisen perustelun Alvin Plantingan havainnolle, että "totuus ei voi olla riippumaton henkilöiden noetisesta toiminnasta" ja silti "sen täytyy olla riippumaton meidän noetisesta toiminnastamme". Alvin Plantinga, "How to Be an Anti-Realist", Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association 56, no. 1 (1982): 47–70. Mutta eikö jokin muoto absoluuttisesta idealismin tarjoaisi saman? On vaikea ymmärtää sellaisen mielen käsitettä, joka ei kuulu henkilölle – ainakaan sellainen mieli, jossa logiikan lait voisivat olla. Voisi väittää, että on eläimiä, joilla on mieli mutta jotka eivät täytä henkilön määritelmää. Mutta on epäilyttävää, että sellaisilla eläimensäkeillä on kyky pitää sisällään laki suljetusta välistä ja sen kumppaneita. Ainoat mielet, joiden tiedämme kykenevän pitämään sisällään logiikan lait, ovat henkilöiden mielet. Joka tapauksessa naturalistit, jotka haluavat välttää teistisen argumentin voimaa, tuskin löytävät mukavaa turvapaikkaa absoluuttisesta idealismin.

33) Mutta ei välttämättä yksihenkilöinen Jumala; argumentin johtopäätös on täysin yhteensopiva kolminaisuusopin kanssa.Tarkkaan ottaen argumentti osoittaa, että täytyy olla vähintään yksi välttämättä olemassaoleva henkilö; se ei osoita, että täytyy olla yksi ja vain yksi välttämättä olemassaoleva henkilö. Ottaen oppia patristisesta perikoresis-opista, kristitty teisti voisi pitää sitä, että kolminaisuuden kolme persoonaa kirjaimellisesti jakavat toistensa ajatukset (mukaan lukien logiikan lait, jos nuo lait ovat jumalallisia ajatuksia jumalallisista ajatuksista).

Tämä argumentti tuskin muodostaa kiistämättömän todistuksen Jumalan olemassaolosta. Mutta sittenkaan harvat, jos mitkään filosofiset argumentit ovat kiistämättömiä todistuksia. Jos deduktiivisesti pätevä argumentti, jolla (i) on premissit, jotka näyttävät olevan tosia ja (ii) ei ole altis ilmeisille vastaväitteille, on hyvä argumentti, niin esitämme, että tämä argumentti on hyvä argumentti. (34) Silti sitä voidaan haastaa useissa kohdissa. Ala-argumentit propositionien todellisesta olemassaolosta ja propositionien identifioimisesta ajatuksiin todennäköisesti saavat eniten kritiikkiä. Sanotaan kuitenkin, että jos yleinen argumentti on vakuuttava ja puolustettavissa, on huomioitava kaksi merkittävää seurausta.

Ensinnäkin, argumentti ei ainoastaan osoita, että logiikan lait voidaan ymmärtää jumalallisina ajatuksina. Sen sijaan se osoittaa, että logiikan lait tulisi ymmärtää jumalallisina ajatuksina; tarkemmin sanottuna jumalallisina ajatuksina jumalallisten ajatusten välisestä olennaisesta suhteesta. Logiikan lait ovat vain se, mitä Jumala ajattelee ajatuksistaan ajatuksina.

Toiseksi, jos logiikan lait ovat metafyysisesti riippuvaisia Jumalasta, siitä seuraa, että jokainen looginen argumentti olettaa Jumalan olemassaolon. Tämä tarkoittaa, että jokainen terve teistinen argumentti ei ainoastaan todista Jumalan olemassaoloa, vaan myös edellyttää Jumalan olemassaolon, sikäli kuin tuo argumentti riippuu loogisesta päättelystä. Itse asiassa jokainen epäterve teistinen argumentti olettaa Jumalan olemassaolon. Ja sama koskee luonnollisesti jokaista antiteististä argumenttia. Ironiaan ei pidä suhtautua välinpitämättömästi: voi loogisesti argumentoida Jumalan olemassaoloa vastaan vain, jos Jumala on olemassa.

34) Esipuheessaan julkaistun versionsa luentosarjastaan "Kaksikymmentäkahdeksan (tai noin) teististä argumenttia" Alvin Plantinga tarjoaa herättävän keskustelun siitä, mikä tekee hyvästä teistisestä argumentista. Huomattuaan "hyvän argumentatiivisen hyvyyden kriteerin" tunnistamisen vaikeuden hän toteaa, että saattaa olla hedelmällisempää esittää erilainen kysymys: Mihin teistiset argumentit voivat olla hyviä? Plantinga tunnistaa neljä arvokasta saavutettavissa olevaa tavoitetta: (1) ne voivat "saada jonkun lähemmäs teismiä"; (2) ne voivat "paljastaa mielenkiintoisia ja tärkeitä yhteyksiä teismin uskomusjärjestelmän eri osien välillä"; (3) ne voivat "vahvistaa ja varmentaa teististä uskoa"; (4) ne voivat "lisätä teistisen uskon oikeutusta". Väitämme, että tässä esitetyn argumentin voidaan katsoa saavuttavan kaikki nämä neljä tavoitetta. Alvin Plantinga, "Kaksikymmentäkahdeksan (tai noin) teististä argumenttia", toim. Deane-Peter Baker, Contemporary Philosophy in Focus (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 203–227.

Viime vuosina on tullut muotiin antiteistien keskuudessa argumentoida paitsi, että Raamatun Jumala ei ole olemassa (kuin se ei olisi jo tarpeeksi paha), myös että Raamatun Jumala on moraalitonta.

Ehkä nämä kaksi näkökohtaa on tarkoitettu yhdistettäväksi: jos Jumala on olemassa, hänen täytyy olla täysin moraalinen; Jahve rikkoo moraalin lakeja (niin väitetään); siksi Jahve ei voi olla Jumala. Jotkut kristilliset apologeetat ovat vastanneet syytöksiin puolustamalla Jumalan tekojen oikeudenmukaisuutta Raamatun esittämänä. Toiset, jotka noudattavat linjaa, että paras puolustus on hyvä vastahyökkäys, ovat väittäneet, että moraalilakien käsite edellyttää Jumalan olemassaoloa ainoana elinkelpoisena perustana tällaisille laeille. (35)

Jos tässä artikkelissa esitetyt argumentit ovat vakuuttavia, voidaan tehdä rinnakkainen argumentti teismin loogisen johdonmukaisuuden vastaisia perusteluja kohtaan. Luonnollinen reaktio tällaisiin argumentteihin on yrittää osoittaa, että Jumalan käsite on lopultakin loogisten lakien mukainen – tai heikommin ilmaistuna, että se ei ilmeisesti riko tällaisia lakeja. Mutta nyt voimme nähdä, että toinen vastauslinja on käytettävissä, nimittäin väittää, että loogisten lakien idea itse asiassa edellyttää Jumalan olemassaoloa ainoana elinkelpoisena metafyysisenä perustana tällaisille laeille.

On yksi asia yrittää osoittaa, että Jumala vastaa logiikan lakeja. Mutta ehkä on syytä pitää kiinni jumalallisen itsenäisyyden opista ja väittää, että perustavammalla tasolla logiikan lait ovat sopusoinnussa Jumalan kanssa. (36)

35) Paul Copan on yhdistänyt molemmat strategiat menestyksekkäästi. Paul Copan, Is God a Moral Monster? Making Sense of the Old Testament God (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2011).
36) Kirjoittajat haluavat kiittää Paul Gouldia hyödyllisistä kommenteista artikkelin aikaisempaan versioon.